

УДК 780.614.13:78.071.2(092)

DOI: 10.31866/2616-7581.2.2018.153383

*Віолетта Дутчак,
доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,
Івано-Франківськ, Україна
e-mail: violetta.dutchak@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6050-4698>*

ТВОРЧА І НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ АНДРІЯ ГОРНЯТКЕВИЧА (КАНАДА) В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ БАНДУРНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ ТА ДІАСПОРИ

У статті пропонується узагальнений аналіз мистецької і наукової творчості відомого виконавця й дослідника з Канади Андрія Горняткевича (Едмонтон) в контексті актуалізації досліджень розвитку бандурного мистецтва в Україні та зарубіжжі. Метою статті є комплексний аналіз різновекторної діяльності Андрія Горняткевича (Канада) на ниві дослідження та популяризації кобзарського мистецтва минулого й сучасності. Методологію дослідження визначають історичний, системний, аксіологічний, культурологічний підходи та відповідні їм конкретні методи наукового пізнання: історико-хронологічний, системної класифікації тощо.

Висвітлені етапи його життєвого і професійного шляху, діяльність у сферах дослідження української мови, українського усного літературного й музичного фольклору, традицій автентичного кобзарства, популяризації епічних жанрів кобзарського репертуару тощо, що вперше вводиться до наукового обігу і становить новизну дослідження.

Проаналізована пріоритетна тематика наукових пошуків А. Горняткевича стосовно кобзарства минулого й сучасного, зокрема про кобзу-бандуру, традиційне кобзарське мистецтво, статті-портрети творчих особистостей української діаспори – Зіновія Штокалка, Григорія Китастого, Михайла Теліги; цикл публікацій про лебійську мову, її значення, словники-тлумачники та ін. Відзначено внесок А. Горняткевича в розшифрування й редагування методичних і репертуарних рукописів Зіновія Штокалка, підготовці до друку і видання його «Кобзарського підручника» (1992) та нотного збірника «Кобза» (2002), а також дослідження і узагальнення звукозаписної діяльності й спадщини бандуриста. Здійснена загальна характеристика власного репертуару А. Горняткевича як музиканта-виконавця, що охоплює традиційні жанри кобзарства – думи, історичні пісні, інструментальні мелодії.

Ключові слова: Андрій Горняткевич, кобзарство, бандурне мистецтво діаспори, Зіновій Штокалко, кобзарський репертуар, лебійська мова кобзарів.

Вступ. Бандурне мистецтво було і залишається рівноцінним чинником формування багатогранної української музичної культури, невід'ємними складниками якої є духовні й матеріальні досягнення материкової та діаспорної України. У період ХХ – початку ХХІ ст. на ґрунті тяглості національних ідейно-естетичних позицій і традицій народно-інструментального музикування була сформована сукупна мистецька концепція, що визначила однозначну сутність бандурного мистецтва у світі як репрезентанта саме української музики, інструментарію, виконавських форм.

В останні десятиліття творчість представників української діаспори не лише вводиться до наукового та мистецького обігу, але й щільно переплітається з діяльністю митців України, отримує належну об'єктивну оцінку. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя серед здобутків діаспори займає важливе місце, оскільки презентує збереження унікального музичного інструментарію, зокрема харківського типу, старовинних жанрів і форм виконавства, які перебували в радянській Україні під заборонаю (епічні й духовні твори), високопатріотичний дух творчості, що був завжди притаманний кобзарству.

Розвиток бандурного мистецтва за кордоном повинен розглядатися з урахуванням кількох факторів. З однієї сторони, як продовження традицій материкової України, з іншої – як формування власних іманентних засад розвитку, зумовлених умовами його функціонування в конкретній країні зарубіжжя. Серед митців бандурного мистецтва діаспори вирізняється кілька потужних за величиною постатей, діяльність яких не лише стала зразком для інших, але й стимулювала до появи багатьох осередків виконавства і навчання в різних країнах світу. До них належать Василь Ємець, Михайло Теліга, Леонід Гайдамака, Григорій Назаренко, Григорій Китастих, Григорій Бажул, Василь Качурак, Ярослав Бабуняк, Зіновій Штокалко, Семен Ластович-Чулівський, Микола Досінчук-Чорний, Володимир Луців та багато інших. Діяльність цих митців сприяла розвитку бандурного мистецтва на багатьох рівнях – конструктивно-органологічному, творчо-композиторському, виконавсько-мистецькому, навчально-методичному, культурно-комунікативному й ін.

Значний внесок у розвиток і популяризацію бандурного мистецтва в Україні й за кордоном здійснив Андрій Горняткевич (Едмонтон, Канада). Його діяльність в сферах дослідження української мови, українського усного літературного й музичного фольклору, традицій автентичного кобзарства, популяризації епічних жанрів кобзарського репертуару потребує узагальнення, оцінки та актуалізації в сучасному гуманітарному просторі.

Особливості діяльності всіх бандуристів діаспори позначені прагненням до збереження традиційних національних засад і паралельними пошуками якісно нових стилетворчих принципів,

співзвучних новим ідеям й тенденціям естетичних та художніх віянь часу на європейському та американському континентах, що дали змогу бандурному мистецтву українського зарубіжжя стати потужним чинником протидії асиміляційним і глобалізаційним процесам ХХ – початку ХХІ ст.

Проголошення незалежності України як держави, повернення з-за кордону багатьох культурних цінностей (артефакти, раритети, архівні та особові фонди) допомогли скласти сукупну картину діяльності українських митців діаспори. В останні роки видається численна наукова, музична, методична література, налагоджуються тісні творчі й наукові контакти митців України і зарубіжжя, що сприяє відкриттю і введенню до наукового обігу відомостей і здобутків багатьох діячів діаспори, зокрема і в сфері бандурного мистецтва. Історики й музикознавці діаспори – Мирослав Антонович, Василь Витвицький, Марія Дитиняк, Зіновій Лисько, Симон Наріжний, Мирослав Семчишин, Антін Рудницький та ін. – залишили окремі наукові узагальнення про мистецькі здобутки української діаспори, зокрема й бандурні.

Андрій Горняткевич також належить до числа дослідників і традиційного кобзарства України, і його розвитку в умовах еміграції. Частково наукові роботи А. Горняткевича розглядаються в монографіях О. Ваврик (Ваврик, 2006), В. Дутчак (Дутчак, 2013), Г. Карась (Карась, 2012) та ін. Короткі дані про особистість А. Горняткевича вміщені в Біографічному довіднику історії українців Канади (Марунчак, 1986), Енциклопедії сучасної України (Інтернет), Тернопільському енциклопедичному словнику (Гаврильцьо, & Фуг, 2004), Енциклопедій-довіднику «Українські кобзарі, бандуристи, лірники» (Жеплинський, & Ковальчук, 2011), Вікіпедії (Інтернет), на сторінках журналу «Бандура» та ін., проте наукова, творча, просвітницько-організаційна, редакторська діяльність митця ще не ставала предметом окремих дослідницьких студій.

Метою статті є комплексний аналіз різновекторної діяльності А. Горняткевича (Канада) на ниві дослідження та популяризації кобзарського мистецтва минулого й сучасності. Завданнями статті, відповідно до мети, постають: вивчення життєвого й творчого шляху митця; виокремлення напрямів наукової, виконавської, редакторської праці А. Горняткевича; визначення тематики його наукових пошуків у контексті дослідження кобзарського / бандурного мистецтва України та українського зарубіжжя.

Методологію дослідження визначають історичний, системний, аксіологічний, культурологічний підходи та відповідні їм конкретні методи наукового пізнання. Зокрема, історико-хронологічний метод використаний для розгляду етапів життєтворчості А. Горняткевича, системна класифікація дала змогу комплексно проаналізувати взаємодію

напрямів діяльності митця і науковця, визначити цінність його здобутків (аксіологічну), представити їх у контексті світової української культури.

Матеріалами статті стали тексти наукових робіт А. Горняткевича, редагована ним музична спадщина З. Штокалка (навчально-методична, нотна, звукозаписна), рукопис мемуарів А. Горняткевича «Ми з бандурою» (Горняткевич, 2017), відеозапис телепередачі «Шлях до себе» (1992) тощо. Окремі висновки і узагальнення дослідження сформовані в результаті безпосереднього багаторічного спілкування і листування автора статті з Андрієм Горняткевичем.

Наукову новизну роботи визначає введення до наукового обігу комплексного аналізу багатовекторної діяльності А. Горняткевича, систематизація публікацій дослідника, узагальнення його наукових, виконавських, просвітницьких здобутків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Народився Андрій Горняткевич 31 серпня 1937 р. у с. Кривеньке Тернопільської області. Його батьки – представники української інтелігенції Галичини. Батько – відомий художник-іконописець, митець-дослідник Дам'ян Горняткевич, випускник Краківської академії мистецтв; мати – викладачка гімназії, згодом журналістка, випускниця Ягеллонського університету. Музичні інструменти Андрій Горняткевич опановував ще з дитинства – фортепіано, скрипку, але студії у воєнний час були недовгими. Уперше ознайомився з бандурою в німецькому таборі в м. Діллінген на Дунаї наприкінці 1940-х рр., слухаючи виступ Капели бандуристів імені Т. Шевченка.

Емігрувавши в 1949 р. разом з батьками до Північної Америки, із 1952 р. А. Горняткевич почав вчитися грі на бандурі у Володимира Юркевича, представника галицької бандурної школи Юрія Сінгалевича. А. Горняткевич поступово захоплюється бандурою: «Усі мої ровесники вчилися грати або на скрипці, або на фортепіано, тільки я один на національному інструменті бандурі. Але це одне не могло бути вирішальним чинником, ясно, що бандура просто була тим інструментом, який на мене чекав і в якому я найшов свій голос. Моя мати дуже мудро сказала мені, що не йде про те, щоб я став якимсь визначним бандуристом – в діяспорних обставинах тоді це було майже немислиме – але щоб бандурою я міг би розряти собі душу» (Горняткевич, 2017, с. 2).

За свідченнями митця, він завжди пам'ятає заповіт учителя-«панотця» В. Юркевича: «Ти мусиш бандуру передати дальше», тому, «коли б не траплялася нагода вчити когось гри на бандурі, вважав своїм обов'язком не відмовити і передавати бандуру дальше» (Горняткевич, 2017, с. 2).

Середню освіту А. Горняткевич отримав у школі Сетон Гал (1955), здобув ступінь бакалавра (1959) в університеті Сетон Гал, пізніше – ступінь магістра (1962) в Сиракузькому університеті.

*Андрій Горняткевич
(Едмонтон, Канада)*

Упродовж усіх років навчання А. Горняткевич удосконалював свою музичну майстерність. Від В. Юркевича він вивчає традиційний кобзарський репертуар – народні пісні (історичні, побутові, чумацькі), стрілецькі й повстанські пісні, інструментальні твори «з народним корінням». У другій половині 1950-х рр. ще один галицький бандурист Роман Левицький організував мішаний ансамбль бандуристів при Українському музичному інституті в Нью-Йорку, два роки в ньому грав і А. Горняткевич.

За порадою батька і В. Юркевича, 1956 р. А. Горняткевич починає навчатися грі на бандурі в Зіновія Штокалка разом з Мирославом Дяковським, Грицьком Кашею, Галиною Перожак. Головними висновками навчання було розуміння специфіки бандури і властивого їй репертуару, особливо думового, пріоритетність співаного тексту над інструментальною грою. А. Горняткевич згадує: «Штокалко на практиці показав мені куди ширші обрії бандурного репертуару», «засвоїв я також основи виконавства дум» (Горняткевич, 2017, с 7). І хоча навчання в Штокалка тривало всього один академічний рік, але «ця наука мала дуже глибокий вплив» на А. Горняткевича.

Пізніше, разом із М. Дяковським і Г. Кашею, А. Горняткевич експериментував над будовою бандури. На основі «Листів про бандуру» галицького бандуриста Семена Ластовича-Чулівського вони виготовляли інструменти, пізніше створили трафарети, за допомогою яких чимало ентузіастів змогли зробити собі власні бандури.

У м. Берклі в 1972 р. в Каліфорнійському університеті вчений отримав ступінь доктора філософії, а вже наступного 1973 р. був запрошений до Університету Альберти (Едмонтон, Канада). Довгий час сферою його наукових зацікавлень були слов'янське мовознавство, фольклор і література. Працював на посаді професора-славіста Альбертського університету (Едмонтон) і в складі Канадського інституту українознавчих студій (KIUC – CIUS).

З бандурою А. Горняткевич виступав завжди при нагоді, зокрема й на лекціях, ілюструючи епічні зразки українського музичного фольклору, також його неодноразово запрошували на фольклорні фестивалі Канади і США. До репертуару митця входить традиційні кобзарські твори – дума «Про Марусю Богуславку», пісня Г. Скороводи «Всякому городу нрав і права», багато різнохарактерних народних пісень, інструментальні танці.

У грудні 1983 р., коли в Торонто (Канада) відбувався черговий Світовий конгрес вільних українців, приурочений до 50-ї річниці Голодомору 1932–1933 рр. в Україні, на заключному концерті в Maple Leaf

Gardens виступила зведена капела бандуристів з Північної Америки. Заздалегідь було розіслано ноти зацікавленим учасникам для домашньої підготовки. Учасниками були Капела бандуристів імені Т. Шевченка, молодіжні ансамблі, солісти-виконавці, серед яких – і А. Горняткевич. Зведена капела під керівництвом Г. Китастого виконала «Думи мої» на вірші Т. Шевченка, Кант про Страшний суд, народні пісні «Ой з-за гори кам'яної», «Дударик», поему «Байда» Г. Хоткевича, «Марш молоді» Г. Китастого на вірш І. Багряного та «Боже великий єдиний» М. Лисенка.

Як один з небагатьох учнів, але вірний послідовник З. Штокалка, А. Горняткевич поставив за мету оприлюднення й поширення здобутків свого вчителя. Довготривала робота з рукописним архівом З. Штокалка в Едмонтоні була реалізована у трьох видавничих проектах, що репрезентували методичну та навчально-виконавську діяльність митця: редагування й видання авторського рукопису «Кобзарського підручника» З. Штокалка в перекладі англійською для бандуристів молодших поколінь у Північній Америці (1989), пізніше його україномовний варіант в Україні (1992), а також редагування й видання збірника музичних творів «Кобза» З. Штокалка (1997).

«Кобзарський підручник» Зіновія Штокалка (1920–1968), видатного українського бандуриста, виконавська діяльність якого тісно пов'язана з Північною Америкою, – провідна навчально-методична робота, видана в українському зарубіжжі (Штокалко, 1992). У ньому редактором – А. Горняткевичем – узагальнено провідні напрацювання митця, які не втратили своєї актуальності й досі.

У середині 1980-х рр. Левко Майстренко, приятель Штокалка і виконавець його заповіту, прислав до Канадського інституту українських студій (КІУСу) ксерокопію Штокалкового підручника гри на бандурі. А. Горняткевич розумів, що, оскільки в діаспорі найбільше зацікавлених бандурою живе в англійськомовних країнах (США, Канада, Великобританія й Австралія), то корисно буде видати переклад цієї праці англійською мовою. Він згадує: «І я подумав: «якщо не я, то хто? якщо не тепер, то коли?» (Горняткевич, 2017, с. 8).

Разом з Мирославом Дяковським, який робив певні уточнення, правки й коментарі, А. Горняткевич видає спершу перекладений англійськомовний, а пізніше оригінальний варіанти підручника. У передмові він зазначає, що жоден з наявних підручників «немає такої засягу і глибини, як Штокалка», «в інших підручниках розглядаються тільки техніка й репертуар, а в цьому автор застановляється над самою суттю інструмента» (Штокалко, 1992, с. 3). Митець підкреслює, що автор був виконавцем-віртуозом, тому представив у підручнику детальний опис «від початкових вправ до завансованої техніки та детально розглядає особливі кобзарські лади» (Штокалко, 1992, с. 3).

Підручник З. Штокалка досить вагомий за обсягом, містить дві частини – теоретичну «Вступ» (9 розділів) і практичну «Вправи» (46 розділів). Теоретична частина охоплює широку проблематику – питання походження інструмента (генеза, еволюція бандури, формування специфіки виконавства, порівняльна характеристика з іншими інструментами – лютнею, гуслями тощо); дослідження етимології назв для позначення бандури (у цьому наукову роботу З. Штокалка можна порівняти з пошуками, які здійснював свого часу Г. Хоткевич). Крім того, автор детально подає будову інструмента, описує його частини («номенклатура інструмента»).

Надзвичайно цінними розділами підручника є методичний опис і пояснення способів гри на бандурі (харківського, полтавського й київського) та узагальнення досліджень кобзарських строїв. З. Штокалко констатує: «...підставова кобзарська табулятура має більш стандартизовані звукоряди, яким характерна особлива діятоніка. На базі цієї діятоніки допущена вільна мелодична надбудова зі своїми законами мелодики та гармоніки, що не раз протирічать європейським музичним законам» (Штокалко, 1992, с. 26). Тому автор аналізує кобзарські строї старовинних інструментів відповідно до записів М. Лисенка, О. Рубця, М. Домонтовича, Г. Хоткевича; подає стрій інструментів О. Вересая, П. Братиці, М. Кравченка; порівнює строї кобзи-бандури зі строями торбана (веселим та жалібним) і гусел. З. Штокалко вперше систематизує всі кобзарські строї, поділяє їх на косий, кубанський, почаївський, жалібний. Також він уперше вводить термін «лебійських» строїв, використовуючи цю назву для позначення звукорядів, що застосовуються в старовинному репертуарі кобзарів.

Слід зауважити, що до З. Штокалка ця наукова ділянка дослідження строю старовинних інструментів практично не була заповнена. Видання підручника актуалізувало зацікавлення автентичними інструментами та їх звукорядами на конструкторському й виконавському рівнях (діяльність Київського і Харківського кобзарських цехів).

Завершують теоретичну частину підручника розділи, що присвячені строям сучасної («модерної») бандури, способам перемикання, правилам настроювання інструмента. З. Штокалко рекомендував для гри власний інструмент конструкції С. Ластовича-Чулівського. Цей інструмент – удосконалена бандура харківського типу – має 14 басів і 32 приструнки, містить систему індивідуальних перемикачів – на кожній струні. Отже, видання «Кобзарського підручника» актуалізувало ще й проблему повернення в Україну харківського типу інструмента.

Практична частина – «Вправи» – це поступова розробка засобів для освоєння інструмента початківцями. З. Штокалко пропонує вправи, аналізуючи при цьому закономірності побудови аплікатури («пальцівки») та принципи спрямування кожної вправи. Інша частина вправ має

художній зміст, це – невеликі за обсягом пісні та п'єси. З. Штокалко свідомо подає репертуар відомих кобзарів і бандуристів – Г. Гончаренка, В. Ємця, М. Теліги, К. Мисевича, Ю. Сінгалевича, пов'язуючи в такий спосіб теоретичні засади й художню практику, перевірену часом. Деякі зразки пісень та інструментальних творів розраховані на ансамблеву гру (на дві бандури). Здебільшого художній матеріал охоплює традиційні твори кобзарського репертуару – різнохарактерні народні пісні, релігійні псалми, інструментальні танці (гетьманський гайдук, тропак, гречаники, дудочка, гопак, козачок та ін.). Ця частина вправ на основі народних пісень доповнена аналізом мелодики та гармонії, типів супроводу (синкопічного, мелодичного, переміжного басу тощо), засад транспозиції та спрощення запису. Подібні узагальнення мають місток у майбутнє – як прообраз наступних самостійних гармонізацій та імпровізацій на основі фольклорних зразків, так необхідних у практичній виконавській діяльності.

Варто відзначити ще одну сферу підручника – філософсько-концептуальну, що була близька і редактору А. Горняткевичу. З. Штокалко не лише систематизує навчально-методичний матеріал, а й формулює певні засади функціонування і майбутнього розвитку бандури як інструмента. Він (Штокалко, 1992) розглядає кобзарство як «чинник симбіозу культурної народної традиції і творчого дерзання, новотворення народного генія» (с. 2), а кобзу-бандуру як «специфічний інструмент», що «у своєму еволюційному розвитку, у протилежності до лютневих інструментів, відступав чим далі від універсалізму, достосовуючись до особливого діятонізму, звукорядових ладів та гармонічних традицій, що не вкладалися у вузькі рамки «універсального» європейського мажору й мінору та темперованого звукоряду» (с. 4).

З. Штокалко заперечує позитивність введення хроматики до бандури, оскільки вона обертається «затратою специфічних можливостей інструмента», зокрема діатоніки. Особливо нещадно автор ставиться до спроб транскрипцій для бандури, тому що «твори великих композиторів повинні бути виконувані в такій площині й такими засобами, для яких вони були створені... кобзарське мистецтво ніколи їм конкурувати не буде» (Штокалко, 1992, с. 11).

Значимо, що цих підходів у власній творчості дотримується і А. Горняткевич, виконуючи винятково традиційний кобзарський репертуар, уникаючи перекладів творів для бандури.

Період, що минув після виходу «Кобзарського підручника» З. Штокалка, можна впевнено назвати таким, що підтвердив сподівання його автора та редактора-видавця на повернення побутування харківської бандури в Україні. Відроджена харківська бандура, завдяки професору В. Герасименку та його учням – Т. Лазуркевичу, О. Созанському,

Д. Губ'яку, Б. Баглаю – переконливо демонструє широкі технічні та художньо-виразові можливості інструмента. А для всіх виконавців бандуристів і шанувальників бандурного мистецтва «Кобзарський підручник» З. Штокалка в редакції А. Горняткевича залишається цінним джерелом теоретичних і практичних знань.

Ідеєю наступного видання репертуарного доробку З. Штокалка слугувала розмова А. Горняткевича з відомим українським бандуристом Андрієм Бобирем. І в 1997 р. А. Горняткевич представив мистецьку, зокрема музично-виконавську спадщину Зіновія Штокалка у зредагованій і підготовленій до друку збірці п'єс для бандури «Кобза» (Штокалко, 1997). Її видання здійснив Канадський інститут українських студій (КІУС) на основі архіву університету Альберти, де знаходилися нотні рукописи Штокалка. Збірник охоплює твори, що повинні були ввійти до видання 1939–1941 рр. (яке, на жаль, не реалізувалося) та авторський репертуар періоду німецької окупації (1941–1944). До речі, початково збірник замовив Народний комісаріат освіти України, високо оцінюючи техніку гри бандуриста (Горняткевич, 2000, с. 14). Матеріалом для обробок Штокалка стали пісенні збірники 30–40-х рр., видані в Україні. Проте він творчо переосмислює їх, використовуючи лише мелодичні контури та текст оригіналу, додаючи варіанти інструментального супроводу, оскільки вважав необхідним для професійного бандуриста вміння кожен раз по-новому тлумачити письмово оформлений твір, уносити до традиційного кобзарського виконання моменти імпровізаційності (Штокалко, 1997, с. 7).

Репертуар збірника охоплює і типово кобзарські жанри (думи, історичні, козацькі, жартівливі та сатиричні пісні, канти), і широке коло різнохарактерних народних пісень (колискові, про кохання, про панщину, застільні, танцювальні, літературного походження тощо), балад, інструментальних мелодій. Усього збірник вміщує більше 130 творів. Усі ці твори були розшифровані А. Горняткевичем з рукописів та систематизовані за жанрами й тематикою.

Для переосмислення зразків традиційного кобзарського репертуару З. Штокалко використав переважно записи М. Лисенка, Ф. Колесси, А. Коціпінського, К. Квітки, здійснені від кобзарів О. Вересая, М. Кравченка, Г. Гончаренка, П. Носача. У цих обробках Штокалко більш сучасно трактує інструмент, використовує його повний діапазон (у лівій і правій руці), новітні прийоми гри (гамо- та арпеджіоподібні пасажі, різноманітну мелізматіку, акордову й інтервальну техніку) з необхідними позначеннями та аплікатурними вказівками.

Найбільшу виконавську практичну цінність збірника для сучасного бандуриста становили традиційні кобзарські жанри – думи («Про козака Голоту», «Про Олексія Поповича»), канти («Про правду», «Сирітка», «Про Страшний суд»), сатиричні пісні («Кисіль», «Про Хому та Ярему»,

«Дворянка»), оскільки запропоновані зразки в навчальній і концертній літературі для бандури в Україні радянського періоду не друкувалися.

А. Горняткевич згадує: «за науку наш квартет (його учнів – В. Д.) ретельно платив Штокалкові, але те, що він нам дав, мало безмежно більшу вартість, яку ні за які гроші не купити». І далі: «Учні завжди бувають боржниками у своїх наставників, і гадаю, що, видавши «Кобзарський підручник» (переклад і оригінал) і «Кобзу», я сплатив малу частину морального боргу, що маю супроти свого панотця» (Горняткевич, 2017, с. 10).

Слід додати, що А. Горняткевичу належить також ідея впорядкування повного звукозаписного архіву З. Штокалка, який був оцифрований і скомпонований на 10 дисках відповідно до виконавських жанрів на початку 2000-х рр. Аналіз записів бандуриста дає підстави згрупувати творчість З. Штокалка за такими ознаками: вид виконавства (сольний чи ансамблевий), жанр (вокально-інструментальні та інструментальні твори), середовище побутування оригіналу (традиційні кобзарські чи світські пісні), категорія опрацювання (обробки чи оригінальні композиції). Відповідно до цих критеріїв можна розподілити творчий репертуарний доробок Штокалка на вокально-інструментальний (сольні й ансамблеві композиції традиційного і світського спрямування, здійснені як обробки народнопісенних та епічних зразків, а також кілька зразків оригінальної творчості) та інструментальний (сольні твори традиційного і новаторського напрямів, більшою мірою як оригінальна творчість, меншою – як обробки) (Дутчак, 2013, с. 297-298).

А. Горняткевич неодноразово виступав з навчальними лекціями перед студентами та охочими вивчити гру на бандурі. Влітку 1981 р. на запрошення В. Китастого, він брав участь у таборі інструкторів гри на бандурі (кобзарський табір «Vandura Commando Training Camp») на «Діброві», що поблизу Детройту. А. Горняткевич став ініціатором проведення *обрядів вінчання з бандурою* в таборах того ж і наступних років (Горняткевич, 2017, с. 15).

За сприяння Фондації Українського Вільного університету (УВУ) в Мюнхені та її голови професора Петра Гоя, впродовж 1984–1990 рр. відбулися акредитовані курси кобзарського мистецтва. В різні роки на курсах викладали бандуристи із Нью-Йоркської Школи кобзарського мистецтва Л. Чорна, Н. Гончаренко, В. Китастий. У 1986 р. при УВУ курс бандуристів відбувся під керівництвом А. Горняткевича під назвою «Порівняльний фольклор. Українські думи». Окрім практичної гри на бандурі, учасники курсу слухали й аналізували окремі думові зразки – тексти й записи (Дутчак, 2013, с. 229).

Серед учнів А. Горняткевича було чимало представників різних національностей, зокрема, японець Чарлі Сукума, який став відомим виконавцем на бандурі.

Публікувався А. Горняткевич у багатьох періодичних наукових виданнях України, Канади, США, брав участь у численних міжнародних наукових конференціях в Україні (Київ, Ялта, Дніпро, Іван-Франківськ та ін.) і за кордоном. Його статті у журналах «Бандура» (Нью-Йорк), «Пам'ятки України», «Народна творчість та етнографія», «Мовознавство» (Київ) завжди вражали новизною інформації та постановкою актуальної проблематики.

Тематика досліджень А. Горняткевича переважно охоплює вивчення традиційного кобзарства – походження інструмента, його стрій, форму, репертуар. Як філолог, він залишив цікаві спостереження про лебійську мову кобзарів, уклав українсько-лебійський та лебійсько-український словники (Горняткевич, 1993b; 1993c). Як пропагандист творчості Штокалка, учений здійснив важливі узагальнення про його музичні звукозаписи, оригінали яких знаходяться в Едмонтоні, систематизував їх за жанрами, класифікував за хронологією, запропонував музикознавчий аналіз. Персоніфіковані роботи А. Горняткевича присвячені відомим бандуристам діаспори – Г. Китастому, З. Штокалку, М. Телізі, В. Ємцю, В. Юркевичу, Р. Левицькому, Р. Боцюрківу та ін. Він не стоїть осторонь складних питань сучасності – місця й ролі кобзарства в сучасному вихованні молоді, ролі жінки в сучасному бандурному мистецтві, мандрівного характеру кобзарства в минулому й сьогодні, засад формування репертуару виконавців-бандуристів, розвитку бандурного мистецтва в діаспорі (Горняткевич, 1980–2009).

А. Горняткевич долучився і до процесів удосконалення конструкції бандури. Доленосною стала його зустріч з відомим майстром музичних інструментів Кеном Блумом (Ken Bloom) зі США (Дутчак, 2013, с. 216-217). У 1972 р., після випадкового огляду фото й прослуховування музичної платівки в Сан-Франциско, Кен Блум захоплюється харківською бандурою, її тембром та специфічною формою. Спробувавши відтворити пропорції за малюнком на платівці, він конструює інструмент. Зі своєю першою бандурою Кен Блум почав виступати як музикант-артист, відвідав міста Канади та США, виступав на фестивалях, граючи на багатьох інструментах. Після знайомства з професором А. Горняткевичем і під його керівництвом Кен Блум вивчає історію бандури, способи гри, конструкції, репертуар традиційних виконавців тощо. Андрій Горняткевич порадив Кену Блуму поїхати до Детройта, осередку Капели бандуристів імені Т. Шевченка. Саме там Блум отримав перші лекції гри на бандурі від бандуриста-ветерана Григорія Назаренка, члена першої Полтавської капели й учня Гната Хоткевича. Також він зустрівся з майстрами капели – Ю. Приймаком, М. Лісківським, П. і О. Гончаренками.

Із 1975 р., виготовивши харківсько-полтавську бандуру, К. Блум розпочав пропагувати цей інструмент у Канаді та США. Відтоді він інтенсивно дає концерти й лекції в коледжах та університетах, на курсах

народної музики, в Українському музичному інституті Америки (Нью-Йорк). На прохання бандуристів Школи кобзарського мистецтва Нью-Йорку Блум змайстрував бандуру для дітей молодшого віку, зручну за розміром і доступну за ціною, повноцінний музичний інструмент, який задовольняв потреби дитини-початківця і давав змогу розпочати в молодому віці розвиток техніки гри. Із 1983 р. дитячих бандур вироблено понад 30 – для Школи кобзарського мистецтва Нью-Йорку, приватних осіб та Інституту св. Івана в Едмонтоні (Канада), де літом 1986 р. 24 учні віком від 6 до 12 років розпочали науку на бандурі. Багато з них уже студентами продовжували займатися в А. Горняткевича, який згадує: «майже кожного разу, як ми з Блумом зустрічалися, він мав якусь нову бандуру, розуміється, власної будови», оскільки постійно удосконалював їх (Горняткевич, 2017, с. 13).

*Андрій Горняткевич
(Едмонтон, Канада)*

Дослідник із США Дік Ніколз, який цікавився конструюванням музичних інструментів, також за сприяння й допомогою А. Горняткевича виготовив зразок бандури старосвітського типу, де були використані цінні породи дерева, зокрема канадського клену, і нейлонові струни – як прототип старовинних жильних (Горняткевич, 2017, с. 13-14).

А. Горняткевич як філолог брав участь у діяльності Правописної комісії Національної академії наук України в 1990-х рр., сприяючи поверненню в практику засад української орфографії.

Сьогодні митець і науковець на заслуженому відпочинку, але продовжує культурно-просвітницьку діяльність в Едмонтоні, співає в церковному хорі, далі навчає гри на бандурі, паралельно бере активну участь у політичному й науковому житті України. Він неодноразово приїздив в Україну як спостерігач на вибори до Верховної Ради і Президента України, здійснював зустрічі з молодими пластунами, спілкувався з колегами-бандуристами А. Бобирем, В. Кушпетом, М. Мошиком, П. Супруном, В. Мормелем, Т. Силенком, Г. Менкуш, Т. Лободою, О. Герасименко, Т. Компаніченком та ін., а також з авторкою цієї статті.

А. Горняткевич – член українських громадських, наукових і творчих організацій та спілок – «Пласт», Української вільної академії наук, Наукового товариства імені Тараса Шевченка, Національної спілки композиторів України. Про нього була знята телепередача «Шлях до себе» (1992). Він бере активну участь у розбудові національного мистецтва і науки. А. Горняткевич зауважує: «бандура, як і можна було сподіватися,

Віолетта Дутчак та Андрій Горняткевич (Ялта, Україна)

не стала моєю професією, бо куди більше праці пішло в мовознавство, але те, про що в 1952-му році годі було й мріяти, стало досить поважною частиною мого професійного життя» (Горняткевич, 2017, с. 27).

Наукову новизну роботи визначає введення до наукового обігу комплексного аналізу багатовекторної діяльності А. Горняткевича, систематизація публікацій дослідника, узагальнення його наукових, виконавських, просвітницьких здобутків.

Висновки. Проведений комплексний аналіз діяльності українського вченого і митця з Канади А. Горняткевича дав змогу виокремити її основні сфери: наукову, мистецьку, редакторську, навчальну, громадсько-просвітницьку. Важливий внесок А. Горняткевича в бандурне мистецтво України та зарубіжжя реалізований завдяки виконавській, освітньо-методичній, науковій, конструкторській діяльності.

Завдяки А. Горняткевичу в Канаді й США, а паралельно й в Україні, були здійснені важливі кроки у справі виготовлення інструментів (бандури), збереженню її харківського типу, популяризації традиційного кобзарства з його унікальною філософією і репертуаром, поширені відомості про музичну і методичну спадщину відомого бандуристу-віртуоза ХХ ст. Зіновія Штокалка.

Науково-аналітичні статті А. Горняткевича узагальнюють і поширюють відомості про кобзарство та його традиції, зокрема про обряди «вінчання з бандурою», «визвілки», використання внутрішньо-цехової лебійської мови, сприяючи представленню української культури у світі.

Список посилань

- Ваврик, О. (2006). *Кобзарські школи в Україні*. Тернопіль: Збруч.
- Гаврильцьо, І., & Фуг, М. (2004). Горняткевич Андрій Дам'янович. В Г. Яворський (Ред.), *Тернопільський енциклопедичний словник* (Т. 1, с. 400). Тернопіль: Збруч.
- Горняткевич Андрій. (2006). В *Енциклопедія сучасної України*. Взято з http://esu.com.ua/search_articles.php?id=31354.
- Горняткевич, А. (1980). Кобза – бандура. Спроба історичного підсумку. В Я. Гурський (Ред.), *Збірник на пошану Григорія Китастого у 70-річчя з дня народження* (с. 62-66). Нью-Йорк: УВАН.
- Горняткевич, А. (1981a). Відновлення традицій. *Бандура*, 2, 6-10.
- Горняткевич, А. (1981b). Чи справді кобзарське мистецтво? *Бандура*, 1, 15-16.
- Горняткевич, А. (1985a). Григорій Трохимович Китастий. *Бандура*, 11-12, 16-21.
- Горняткевич, А. (1985b). Жінка й бандура. *Бандура*, 11-12, 38-39.
- Горняткевич, А. (1988–1989). Християнські мотиви в думках. В В. Янів (Ред.), *Збірник праць Ювілейного Конгресу: Науковий Конгрес у 1000-ліття Хрещення Руси-України у співпраці з Українським Вільним Університетом* (с. 475-490). Мюнхен.
- Горняткевич, А. (1992). Кобзарський підручник з Канади. *Культура і життя*, 4.
- Горняткевич, А. (1993a). Кобзарське мистецтво Григорія Китастого. *Народна творчість та етнографія*, 5-6, 9-12.
- Горняткевич, А. (1993b). Лебійсько-український словник. *Бандура*, 45-46.
- Горняткевич, А. (1993c). Українсько-лебійський словник. *Бандура*, 45-46.
- Горняткевич, А. (1994a). Віддзеркалення лірницько-кобзарського побуту в лебійській мові. *Бандура*, 49-50.
- Горняткевич, А. (1994b). Дзвени, бандуро в козацькому краю. *Бандура*, 49-50, 31-34.
- Горняткевич, А. (1994c). Кобзарська слава Зіновія Штокалка. *Народна творчість та етнографія*, 5-6, 70-72.
- Горняткевич, А. (1995). Кобза чи бандура. *Пам'ятки України*, 1, 58-60.
- Горняткевич, А. (2000a). Звукозаписи Зіновія Штокалка. *Бандура*, 71-72, 17-19.
- Горняткевич, А. (2000b). Кобзарство. Суб'єктивні міркування. *Бандура*, 73-74, 21-24.
- Горняткевич, А. (2001). Ще про одну кобзу. *Бандура*, 75, 52.
- Горняткевич, А. (2002a). Михайло Теліга. *Бандура*, 77, 60-62.
- Горняткевич, А. (2002b). Роман Боцюрків. *Бандура*, 78, 55-58.
- Горняткевич, А. (2002c). Українські народні інструменти в Канаді. В О. Макар, & Р. Білаш (Ред.), *Міграційні рухи з Західної України до Західної Канади* (с. 306-312). Едмонтон.
- Горняткевич, А. (2009). Бандуристи. В В. Маркус (Ред.), *Енциклопедія української діаспори* (Т. 1, Кн. 1, с. 39-40). Чикаго: Шевченкове наукове товариство.
- Горняткевич, А. (2010). Кобза, бандура, кобза-бандура, “кобза” та (знов) кобза. *Народознавчі Зошити*, 3-4, 340-347.
- Горняткевич, А. (2017). *Ми з бандурою. Спогади. Рукопис*.

- Дутчак, В.Г. (2013). Бандурне мистецтво українського зарубіжжя [Монографія]. Івано-Франківськ: Фоліант.
- Дутчак, В.Г. (2014). *Бандурне мистецтво українського зарубіжжя в національному музично-культурному процесі XX – початку XXI століть*. (Дисертація доктора мистецтвознавства). Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ.
- Жеплинський, Б.М., & Ковальчук, Д.Б. (2011). Горняткевич Андрій Дам'янович. В *Українські кобзарі, бандуристи, лірники: енциклопедичний довідник*. (с. 55). Львів: Галицька видавнича спілка.
- Знайомтесь – члени редколегії журналу "Бандура". Доктор Андрій Горняткевич. (2001). *Бандура*, 76, 67.
- Карась, Г.В. (2012). Музична культура української діаспори у світовому часопросторі XX століття: монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт.
- Марунчак, М. (Ред.) (1986). Горняткевич Андрій. В *Біографічний довідник до історії українців Канади* (С. 154). Вінніпег: УВАН у Канаді.
- Просалова, В.А. (2012). Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості. Донецьк: Східний видавничий дім.
- Шлях до себе [відео]. (1992). Обсяг трансляції 40 хв.
- Штокалко, З. (1992). Кобзарський підручник. Київ: КІУСу.
- Штокалко, З. (1997). Кобза. Збірка п'єс для бандури. Київ: Таксон.
- Hornjatkevyc, A. (1985). The book of Kodnia and the three Bandurists. *Bandura*, 11-12.
- Hornjatkevyc, A. (2012). Shtokalko's Byliny. In S. Kukharenko, & P. Holloway (Eds.), *The Paths of Folklore* (pp. 23-38). Bloomington, Indiana.
- Hornjatkevyc, A.J., & Nichols, T.R. (1979, April/May). The Bandura. *Canada crafts*, p. 28-29.

References

- Dutchak, V.H. (2013). *Bandurne mystetstvo ukrainskoho zarubizhzhia* [Bandura art of Ukrainian foreign language] [Monograph]. Ivano-Frankivsk: Foliant [in Ukrainian].
- Dutchak, V.H. (2014). *Bandurne mystetstvo ukrainskoho zarubizhzhia v natsionalnomu muzychno-kulturnomu protsesi XX – pochatku XXI stolit* [Bandura art of Ukrainian foreign language in the national music-cultural process of XX – the beginning of XXI centuries]. (Candidate's thesis). Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology. Kyiv [in Ukrainian].
- Havryltsio, I., & Fuh, M. (2004). Horniatkevych Andrii Damianovych. In H. Yavorskyi (Ed.), *Ternopilskiy entsyklopedychniy slovnyk* [Ternopil encyclopedic dictionary] (Vol. 1, p. 400). Ternopil: Zbruch [in Ukrainian].
- Horniatkevych Andrii. (2006). In *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of modern Ukraine]. Retrieved from http://esu.com.ua/search_articles.php?id=31354 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1980). Kobza – bandura. Sprоба istorychnoho pidsumku [Kobza is a bandura. Attempt of historical result]. In Ya. Hurskyi (Ed.), *Zbirnyk na poshanu Hryhoriia Kytastoho u 70-richchia z dnia narodzhennia* [A collection for honoring

- Gregory Kytastoy on his 70th birthday] (pp. 62-66). New York: UAAS [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1981a). Vidnovlennia tradytsii [Restoration of traditions]. *Bandura*, 2, 6-10 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1981b). Chy spravdi kobzarske mystetstvo? [Is it really kobzar art?]. *Bandura*, 1, 15-16 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1985a). Hryhorii Trokhymovych Kytastyi. *Bandura*, 11-12, 16-21 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1985b). Zhinka y bandura [Woman and bandura]. *Bandura*, 11-12, 38-39 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1988–1989). Khrystyianski motyvy v dumakh [Christian motives in the thoughts]. In V. Yaniv (Ed.), *Zbirnyk prats Yuvileinoho Kongresu: Naukovyi Kongres u 1000-littia Khreshchennia Rusy-Ukrainy u spivpratsi z Ukrainyskym Vilnym Universytetom* [Collection of works of the Jubilee Congress: Science. The Congress on the 1000th anniversary of the Baptism of Rus-Ukraine in cooperation with the Ukrainian Free University] (pp. 475-490). Munchen [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1992). Kobzarskyi pidruchnyk z Kanady [Kobzar Textbook from Canada]. *Kultura i zhyttia*, p. 4 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1993a). Kobzarske mystetstvo Hryhoriiia Kytastoho [Kobzar art by Gregory Kytastoy]. *Narodna tvorchist ta etnohrafiiia*, 5-6, 9-12 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1993b). Lebiisko-ukrainskyi slovnyk [Lebois-Ukrainian Dictionary]. *Bandura*, 45-46 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1993c). Ukrainsko-lebiiskyi slovnyk [Ukrainian-Lebitical Dictionary]. *Bandura*, 45-46 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1994a). Viddzerkalennia lirnytsko-kobzarskoho pobutu v lebiiskii movi [Reflection of lyrical and kobzar life in the Lebian language]. *Bandura*, 49-50 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1994b). Dzveny, banduro v kozatskomu kraiu [Dzveni, banduro in the Cossack region]. *Bandura*, 49-50, 31-34 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1994c). Kobzarska slava Zinoviiia Shtokalka [Kobzar Glory Zinovia Shtokalka]. *Narodna tvorchist ta etnohrafiiia*, 5-6, 70-72 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (1995). Kobza chy bandura [Kobza or Bandura]. *Pamiatky Ukrainy*, 1, 58-60 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (2000a). Zvukozapysy Zinoviiia Shtokalka [Sound Recordings Zinovii Shtokalka]. *Bandura*, 71-72, 17-19 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (2000b). Kobzarstvo. Subiektyvni mirkuvannia [Kobzarstvo. Subjective considerations]. *Bandura*, 73-74, 21-24 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (2001). Shche pro odnu kobzu [One more kobza]. *Bandura*, 75, 52 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (2002a). Mykhailo Teliha. *Bandura*, 77, 60-62 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (2002b). Roman Botsiurkiv. *Bandura*, 78, 55-58 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (2002c). Ukrainski narodni instrumenty v Kanadi [Ukrainian folk instruments in Canada]. In O. Makar, & R. Bilash (Eds.), *Mihratsiini rukhy z Zakhidnoi Ukrainy do Zakhidnoi Kanady* [Migration movements from Western Ukraine to Western Canada] (pp. 306-312). Edmonton [in Ukrainian].

- Horniatkevych, A. (2009). Bandurysty [Banduras]. In V. Markus (Red.), *Entsyklopediia ukrainskoi diiaspory* [Encyclopedia of the Ukrainian Diaspora] (Vol. 1, pt. 1, pp. 39-40). Chicago: Shevchenkove naukove tovarystvo [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (2010). Kobza, bandura, kobza-bandura, "kobza" ta (znov) kobza [Kobza, Bandura, Kobza Bandura, Kobza and (again) Kobza]. *Narodoznavchi Zoshyty*, 3-4, 340-347 [in Ukrainian].
- Horniatkevych, A. (2017). *My z banduroiu: Spohady. Rukopys* [We are bandura: Memoirs. Manuscript] [in Ukrainian].
- Hornjatkevyc, A. (1985). The book of Kodnia and the three Bandurists. *Bandura*, 11-12 [in English].
- Hornjatkevyc, A. (2012). Shtokalko's Byliny. In S. Kukharenko, & P. Holloway, (Eds.), *The Paths of Folklore* (pp. 23-38). Bloomington, Indiana [in English].
- Hornjatkevyc, A.J., & Nichols, T.R. (1979, April/May). The Bandura. *Canada crafts*, p. 28-29 [in English].
- Karas, H.V. (2012). *Muzychna kultura ukrainskoi diiaspory u svitovomu chasoprostori XX stolittia* [Musical culture of the Ukrainian diaspora in the world time period of the twentieth century] [Monograph]. Ivano-Frankivsk: Tipovit [in Ukrainian].
- Marunchak, M. (Ed.) (1986). Horniatkevych Andrii. In *Biohrafichnyi dovidnyk do istorii ukrainsiv Kanady* [Biographical guide to the history of Ukrainians in Canada] (p. 154). Vinnipeg: UAAS [in Ukrainian].
- Prosalova, V.A. (2012). *Ukrainska diaspора: literaturni postati, tvory, biobibliohrafichni vidomosti* [Ukrainian diaspora: literary figures, works, bibliographic information]. Donetsk: Skhidnyi vydavnychiy dim [in Ukrainian].
- Shliakh do sebe* [The path to yourself] [video]. (1992). Obsiah transliatsii 40 minutes.
- Shtokalko, Z. (1992). *Kobzarskyi pidruchnyk* [Kobzar textbook]. Kyiv: KIUSu [in Ukrainian].
- Shtokalko, Z. (1997). *Kobza* [Kobza]. Kyiv: Takson [in Ukrainian].
- Vavryk, O. (2006). *Kobzarski shkoly v Ukraini* [Kobzar schools in Ukraine]. Ternopil: Zbruch [in Ukrainian].
- Zheplynskyi, B.M., & Kovalchuk, D.B. (2011). Horniatkevych Andrii Damianovych. In *Ukrainski kobzari, bandurysty, lirnyky: entsykopedychnyi dovidnyk* [Ukrainian kobzars, bandurists, lyre players] (p. 55). Lviv: Halytska vydavnycha spilka [in Ukrainian].
- Znaiomtes – chleny redkolehii zhurnaln "Bandura". Doktor Andrii Horniatkevych [Get acquainted - members of the editorial board of the Bandura magazine. Doctor Andriy Gornytkevych] (2001). *Bandura*, 76, 67 [in Ukrainian].

© Дутчак В., 2018

UDC 780.614.13:78.071.2(092)

Violetta Dutchak,
Doctor of Arts, Professor,
Head of the Music Ukrainistics
and Folk Instrumental Art Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine
e-mail: violetta.dutchak@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6050-4698>

**ARTISTIC AND SCIENTIFIC ACTIVITY
OF ANDRIJ HORNJATKEVYČ (CANADA) IN THE CONTEXT
OF BANDURA ART DEVELOPMENT
IN UKRAINE AND AMONG DIASPORA**

This article deals with generalized analysis of artistic and scientific activity by famous performer and researcher from Canada – Andrij Hornjatkevyč (Edmonton), in context of bandura art development in Ukraine and abroad. This article deals with the complex analysis of Andrij Hornjatkevyč 's multi-vectoral activity, based on the research and popularization of kobzar art of past and present times. The phases of his life path and professional development, activity in spheres of Ukrainian language research, Ukrainian oral and music folklore, traditions of authentic kobzar movement, popularization of epic kobzar repertoire are being pointed out, and this is the first time for the information to be entered in scientific circulation as introductory research.

The methodology of the study encompasses historical, systemic, axiological, cultural lens approaches and corresponding specific techniques of scientific knowledge: historical and chronological, systematic classification methods etc. Among priority subjects of scientific researches by Andrij Hornjatkevyč there are past and modern kobzar movements, especially about kobza-bandura, traditional kobzar art, articles-potraits of Ukrainian diaspora artistic personalities – Zinoviy Shtokalko, Hryhoriy Kytasty, Mykhaylo Teliha. These topics are being analyzed. Publication cycle about Lebian language, its meaning, interpretative dictionaries are also being reviewed.

Andrij Hornjatkevyč's contribution to the decryption and editing of Zinoviy Shtokalko's methodical and repertoire manuscripts, publishing preparations and issue of «A Kobzar Handbook» – «Kobzarskyi pidruchnyk» (1992) and music sheet collection «Kobza» (2002), and also the research and generalization of sound recording activity and legacy of this bandura player are being noted.

The general characteristics of Andrij Hornjatkevyč's personal repertoire as musician-performeris are being made. It covers traditional genres of kobzar movement – dumas, historical songs, instrumental melodies.

Simultaneously, personal features of Andrij Hornjatkevyč as a member of Ukrainian community, scientific and artistic organizations and unions – «Plast», Ukrainian Free Academy of Sciences, Shevchenko Scientific Society, Ukrainian National Composers' Union are being underlined

Key words: Andrij Hornjatkevyč, kobzar movement, bandura art of diaspora, Zinoviy Shtokalko, Kobzar repertoire, Lebian kobzar language.

УДК 780.614.13:78.071.2(092)

*Виолетта Дутчак,
доктор искусствоведения, профессор,
заведующий кафедрой музыкальной украинистики
и народно-инструментального искусства,
ДВНЗ «Прикарпатский национальный университет
имени Василя Стефаника»,
Ивано-Франковск, Украина
e-mail: violetta.dutchak@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6050-4698>*

ТВОРЧЕСКАЯ И НАУЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ АНДРЕЯ ГОРНЯТКЕВИЧА (КАНАДА) В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ БАНДУРНОГО ИСКУССТВА УКРАИНЫ И ДИАСПОРЫ

В статье предлагается обобщенный анализ художественного и научного творчества известного исполнителя и исследователя из Канады Андрея Горняткевича (Эдмонтон) в контексте актуализации исследования развития бандурного искусства в Украине и зарубежье. Целью статьи является комплексный анализ разновекторной деятельности Андрея Горняткевича (Канада) в направлении изучения и популяризации кобзарского искусства прошлого и современности. Методологию исследования определяют исторический, системный, аксиологический, культурологический подходы и соответствующие им конкретные методы научного исследования: историко-хронологический, системной классификации.

Выделены этапы его жизненного и профессионального пути, деятельность в сферах исследования украинского языка, украинского устного литературного и музыкального фольклора, традиций аутентичного кобзарства, популяризации эпических жанров кобзарского репертуара и т. п., которые впервые вводятся в научный оборот и составляют новизну исследования.

Проанализирована приоритетная тематика научных изысканий А. Горняткевича относительно кобзарства прошлого и настоящего, в частности о кобзе-бандуре, традиционном кобзарском искусстве, статьи-портреты творческих личностей украинской диаспоры – Зиновия Штокалка, Григория Китастого, Михаила Телиги; цикл публикаций о лебийском языке, его значении, словари-переводчики и др.

Отмечен вклад А. Горняткевич в расшифровку и редактирования методических и репертуарных рукописей Зиновия Штокалка, подготовке к печати и издания его «Кобзарского учебника» (1992) и нотного сборника «Кобза» (2002), а также исследования и обобщения звукозаписывающей деятельности и наследия бандуриста.

Осуществлена общая характеристика репертуара А. Горняткевича как музыканта-исполнителя, который охватывает традиционные жанры кобзарства – думы, исторические песни, инструментальные мелодии.

Параллельно подчеркиваются личностные черты Андрея Горняткевича как члена украинских общественных, научных и творческих организаций и союзов – «Пласт», Украинской свободной академии наук, Научного общества имени Тараса Шевченко, Национального союза композиторов Украины.

Ключевые слова: Андрей Горняткевич, кобзарство, бандурное искусство диаспоры, Зиновий Штокалко, кобзарский репертуар, лебийский язык кобзарей.